

В своїй хаті
госпа і правда,
І сила і слава.

Т. Шевченко

Наукові перспективи
Видавнича група

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

СЕРІЯ: "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ", СЕРІЯ: "ПРАВО", СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА",
СЕРІЯ: "ПЕДАГОГІКА", СЕРІЯ: "ПСИХОЛОГІЯ", СЕРІЯ: "МЕДИЦИНА"

Підготовлено у співпраці з
Українською школою
архитектури

Випуск 5(35)

2023

УДК 159.92. 37.

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-788-799](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-788-799)

Кернас Андрій В'ячеславович кандидат психологічних наук, доцент кафедри Практичної психології, Одеський національний морський університет, м. Одеса, вул. Мечникова, 34, тел.: (066) 637-87-05, <https://orcid.org/0000-0003-1669-6375>

Панченко Валентина Олегівна магістр факультету психології, Одеський національний морський університет, м. Одеса, вул. Мечникова, 34, тел.: (066) 637-87-05

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ОСОБИСТОСТНИХ ФАКТОРІВ НА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Анотація. Дана стаття присвячена розгляду психологічних особливостей впливу особистостних факторів на спрямованість особистості майбутніх психологів. У роботі проведено аналіз наукової та науково-методичної літератури, що прямо чи опосередковано має відношення до вище зазначеної проблеми. Розглянута феноменологічна суть проблеми формування професійної спрямованості особистості студентів перших курсів факультету психології Одеського національного морського університету. Описуються етапи проведеного дослідження. Проводиться аналіз отриманих результатів.

Нині проблема професійної самоідентифікації особистості студентів соціометричних професій гуманітарних факультетів Вищих навчальних закладів потрапляє у сферу наукових інтересів різних міжгалузевих напрямів сучасної української науки: педагогіки вищих навчальних закладів; психології педагогіки; вікової психології; психології особистості; психології мотивації; психології розвитку та інших.

В умовах соціально-економічних змін, що відбуваються в умовах соціально-економічних змін, що відбуваються в сучасному суспільстві, особливого значення набувають проблеми професіоналізації особистості. Важливу роль у становленні фахівця відіграє професійну освіту. В цей час, насамперед серйозні зміни зазнала мета освіти, а, отже, і критерії його ефективності. Не якість знань тим більше не обсяг засвоєних знань і умінь, а розвиток особистості, реалізація унікальних людських можливостей, підготовка до складнощів життя стають провідною метою освіти. Формування

особистості, наділеної високим рівнем творчого потенціалу та неабиякими здібностями до залучення даного творчого потенціалу у майбутній професійній діяльності в найближчому майбутньому. Особистості здатної до реалізації своїх можливостей, здорової, соціально-стійкою й одночасно мобільною, яка, здатна виробляти й змінювати власну стратегію в мінливих обставинах і бути щасливою - така справжня мета і критерій успішності сучасної освіти, що відповідають його гуманно-особистісної спрямованості та сучасним соціальним орієнтирам.

Ключові слова: Вплив особистісних факторів; майбутні психологи; професійна спрямованість особистості.

Kernas Andrey Vyacheslavovych Candidate of psychological sciences, associate professor of practical psychology, Odessa National Maritime University, Odessa, tel.: (066) 637-87-05, <https://orcid.org/0000-0003-1669-6375>

Panchenko Valentina Olehivna Master student of the Faculty of Psychology, Odessa National Maritime University, tel.: (066) 637-87-05

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE INFLUENCE OF PERSONAL FACTORS ON THE ORIENTATION OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

Abstract. This article is devoted to the consideration of the psychological features of the influence of personal factors on the orientation of the personality of future psychologists. The paper analyzes the scientific and scientific-methodological literature that is directly or indirectly related to the above-mentioned problem. The phenomenological essence of the problem of formation of the professional orientation of the personality of first-year students of the Faculty of Psychology of the Odessa National Maritime University is considered. The stages of the conducted research are described. An analysis of the obtained results is carried out.

Currently, the problem of professional self-identification of the personality of students of sociometric professions of humanities faculties of higher educational institutions falls into the sphere of scientific interests of various interdisciplinary directions of modern Ukrainian science: pedagogy of higher educational institutions; psychology of pedagogy; age psychology; personality psychology; psychology of motivation; developmental psychology and others.

In the conditions of socio-economic changes taking place in modern society, the problems of professionalization of the individual acquire special importance. Professional

education plays an important role in becoming a specialist. At this time, first of all, the goal of education and, therefore, the criteria for its effectiveness underwent serious changes. Not the quality of knowledge, especially not the amount of acquired knowledge and skills, but the development of personality, the realization of unique human capabilities, and preparation for the complexities of life become the leading goal of education. Formation of a personality endowed with a high level of creative potential and extraordinary abilities to attract this creative potential in future professional activities in the near future. A personality capable of realizing its potential, healthy, socially stable and at the same time mobile, adaptable, able to develop and change its own strategy in changing circumstances and be happy - this is the true goal and criterion for the success of modern education, which corresponds to its humane-personal orientation and modern social landmarks.

Keywords: Influence of personal factors; future psychologists; professional orientation of the individual.

Постановка проблеми. Успішне виконання професійної діяльності передбачає насамперед високий ступінь психологічної та професійної готовності студента. Однак практика сьогодення показує, що зв'язок між університетом і сферою діяльності випускників не завжди надійна. Молодому спеціалісту після закінчення вищого навчального закладу потрібно, як правило, ще чимало часу, щоб адаптуватися до умов професійної діяльності. Однією з причин такої ситуації є відсутність належної уваги до спрямованої особистості студентів. В умовах соціально-економічних змін, що відбуваються в сучасному суспільстві, особливого значення набувають проблеми професіоналізації особистості. Важливу роль у становленні фахівця відіграє професійну освіту. В цей час, насамперед серйозні зміни зазнала мета освіти, а, отже, і критерії його ефективності. Не якість знань тим більше не обсяг засвоєних знань і умінь, а розвиток особистості, реалізація унікальних людських можливостей, підготовка до складнощів життя стають провідною метою освіти.

Формування особистості, здатної до реалізації своїх можливостей, здорової, соціально-стійкою й одночасно мобільною. Особистості здатної до адаптації та проявів високого рівня гнучкості. Особливості здатної до творчої імпровізації виробляти й змінювати власну стратегію в мінливих обставин і бути щасливою - така справжня мета і критерій успішності сучасної освіти, що відповідають його гуманно-особистісної спрямованості та сучасним соціальним орієнтирам.

Успішне виконання професійної діяльності передбачає насамперед високий ступінь психологічної та професійної готовності студента. Однак

практика сьогодення показує, що зв'язок між університетом і сферою діяльності випускників не завжди надійна. Молодому спеціалісту після закінчення вищого навчального закладу потрібно, як правило, ще чимало часу, щоб адаптуватися до умов професійної діяльності. Однією з причин такої ситуації є відсутність належної уваги до спрямованої особистості студентів. в сучасному українському суспільстві, особливого значення набувають проблеми професіоналізації особистості. Важливу роль у становленні фахівця відіграє професійна освіта та професіоналізм професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів. В цей час, насамперед серйозні зміни зазнала мета освіти, а, отже, підтверджені подальшими статистичними даними критерії її практичної ефективності. Не якість знань тим більше не обсяг засвоєних знань і умінь, а розвиток особистості, реалізація унікальних людських можливостей, підготовка до складнощів життя стають провідною метою освіти. Формування особистості, здатної до реалізації своїх можливостей, здорової, соціально-стійкою й одночасно мобільною, адаптується, здатна виробляти й змінювати власну стратегію в мінливих обставин і бути щасливою - така справжня мета і критерій успішності сучасної освіти, що відповідають його гуманно-особистісної спрямованості та сучасним соціальним орієнтирам.

Успішне виконання професійної діяльності передбачає насамперед високий ступінь психологічної та професійної готовності студента. Однак практика сьогодення показує, що зв'язок між університетом і сферою діяльності випускників не завжди надійна. Молодому спеціалісту після закінчення вищого навчального закладу потрібно, як правило, ще чимало часу, щоб адаптуватися до умов професійної діяльності. Однією з причин такої ситуації є відсутність належної уваги до спрямованої особистості студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На підставі проведеного нами теоретичного аналізу останніх досліджень та публікацій ми можемо констатувати наступне. Насамперед вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що у науковій педагогічній та психологічній літературі немає єдиної думки фахівців щодо розуміння і трактування термінологічного словосполучення професійна спрямованість особистості майбутнього фахівця і методологічного забезпечення успішного вирішення існуючої проблеми на практиці.

У свою чергу Дідух М.М. знаходить пояснення цієї виниклої у науковій літературі плутанини насамперед тим що це обумовлено відмінностями в методологічних позиціях авторів, складністю та багатоплановістю досліджуваного феномену [1, с 57]. Погоджуючись загалом з думкою автора, для нас є найбільш вірним визначенням висловлене Omelchenko, T. котрий трактує професійну спрямованість як психологічну готовність людини до

вибору напряму майбутньої професійної діяльності. На думку дослідника, професійна спрямованість пов'язана з усвідомленням особистістю вагомих аспектів й особливостей майбутньої професійної діяльності. Вона виявляється в підвищеній зацікавленості до процесів і фактів, що прямо чи опосередковано стосуються певної професії [2, с. 21].

Мета статті. Метою цієї статті є звернути увагу на проблему психологічних особливостей впливу особистостних факторів на спрямованість особистості майбутніх психологів. Ознайомити з результатами проведеного нами дослідження.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводилося протягом двох календарних місяців, на базі кафедри психології навчально-наукового гуманітарного морського інституту Одеського національного морського університету.

вибірку піддослідних склали 30 осіб, студентів 2 курсу спеціальності 053 "Психологія" ОНМУ Серед них: 15 юнаків і 15 дівчат. у віці від 17 до 20 років.

Методи дослідження теоретичний аналіз наукової літератури прямо чи опосередковано що стосується розгляду проблематики дослідження, емпіричні: спостереження, бесіди; анкітування; тестування в ході якого нами був використаний наступний психодіагностичний інструментарій: 1.Методики Диференційно-діагностичний опитувальник "Я віддам перевагу" (Є. А. Клімов) 2. "Визначення спрямованості особистості" (Б.Басса).

Метою даного експерименту було з одного боку та визначення переважних тенденцій спрямованості особистості та професійної спрямованості трудової діяльності. Та з іншого у ході проведення формуючого експерименту сформувавши мотивацію до оволодіння новими професійно важливими якостями та їх подальшим застосуванням у своїй професійній діяльності.

Форма проведення експерименту - групова. Загальний час тестування займало 30-40 хвилин.

Метою проведення даного дослідження є виявлення відмінностей у рівні досліджуваної ознаки між спрямованістю особистості, вибору професійної сфери діяльності за допомогою критерію Манна – Уїтні.

Результати методики "Визначення спрямованості особистості" занесені в Таблицю 1, результати методики Диференційно-діагностичного опитувальника "Я віддам перевагу" були занесені в Таблицю 2.

Порівняльний аналіз середніх величин показників за Д.Д.Клімовим виявили вірогідні відмінності за такими показниками (Таблиця 3). Сфера професійної діяльності, обрана психологами 2 курсу, "Людина - Людина"

Таблиця 1.

Результати методики "Визначення спрямованості особистості"

№	Спрямованість на себе (Я)	Спрямованість на спілкування (О)	Спрямованість на справу (Д)
1	27	24	30
2	19	28	34
3	27	28	26
4	24	22	33
5	27	21	33
6	38	16	26
7	25	17	39
8	36	29	28
9	25	26	30
10	26	29	30
11	20	27	33
12	28	25	22
13	25	22	28
14	26	19	24
15	37	20	25
16	26	29	30
17	37	25	31
18	24	27	33
19	36	22	32
20	30	24	34
21	33	23	29
22	27	20	25
23	25	18	28
24	22	20	26
25	18	17	27
26	19	18	20
27	24	20	22
28	16	19	25
29	15	16	30
30	18	22	23

Таблиця 2.

**Результати методики Диференційно -
діагностичного опитувальника "Я віддам перевагу"**

№	Прізвище	Людина- Природа	Людина- Людина	Людина- Техніка	Людина- Знакова Система	Людина Художній Образ
1	В.А.	3	7	3	0	7
2	Н.П.	5	6	1	1	7
3	И.А.	3	8	1	3	5
4	Ш. М.	3	5	3	4	5
5	Х. Н.	3	5	3	4	5
6	С.С.	3	5	3	4	5
7	Ш.О.	2	5	3	4	6
8	М.Е.	2	3	5	6	4
9	К.О.	2	7	3	3	6
10	Х.Р.	3	8	5	1	3
11	Ч. В.	2	5	4	3	6
12	Т.А.	4	7	2	1	3
13	А.Б.	2	5	2	4	7
14	С.О.	4	7	2	1	3
15	Д.Е.	4	7	2	1	6
16	М. А.	3	5	3	4	5
17	А.Н.	3	7	3	0	7
18	П.Д.	5	6	1	1	7
19	М.О.	3	8	1	3	5
20	М.А.	3	5	3	4	5
21	К.О.	3	5	3	4	5
22	М.А.	3	5	3	4	5
23	К.А.	3	5	3	4	5
24	С.М.	3	5	3	4	5
25	Ж.Л.	4	7	2	1	6
26	М.В.	4	7	2	1	3
27	С.О.	4	7	2	1	3
28	Р.Е.	2	5	4	3	6
29	А.Н.	2	5	3	4	6
30	К.И.	2	7	3	3	6

Таблиця 3.

**Порівняльний аналіз середніх величин показників за
 Д.Д.Клімовим**

Показники	Людина-Природа	Людина-Техніка	Людина-Людина	Людина-Знакова Система	Людина-Художній Образ
Середні значення	3.06	3.13	5.9	3	4.86

В роботі вирішено завдання на визначення достовірності відмінностей у цій групі за фактором Людина - Техніка і Людина - Людина з допомогою критерію Манна-Уїтні.

Гіпотези U - критерію Манна-Уїтні

H_0 : Рівень ознаки в групі 2 не нижче рівня ознаки в групі 1.

H_1 : Рівень ознаки в групі 2 нижче рівня ознаки в групі 1.

Таблиця 4.

Значення - Рівні H_0, H_1 в групі 2.

№	Вибірка 1	Ранг 1	Вибірка 2	Ранг 2
1	6	22.5	8	29.5
2	5	22.5	8	29.5
3	5	22.5	7	26
4	4	13.5	7	26
5	4	13.5	7	26
6	3	9	7	26
7	3	9	7	26
8	3	9	6	22.5
9	3	9	5	18.5
10	2	5	5	18.5
11	2	5	5	18.5
12	2	5	5	18.5
13	1	2	4	13.5
14	1	2	4	13.5
15	1	2	3	9
16	6	22.5	7	26

17	5	13.5	7	26
18	5	9	7	26
19	4	22.5	7	26
20	4	13.5	6	22.5
21	3	5	5	18.5
22	3	2	5	18.5
23	3	2	5	18.5
24	3	22.5	5	18.5
25	2	5	4	13.5
26	2	9	4	13.5
27	2	2	3	9
28	1	5	7	26
29	1	9	7	26
30	6	9	7	26
Суми		286.5		642.5

Формула Манна- Уїтні

$$U = (n_1 * n_2) + n_x * (n_x + 1) / 2 - T_x \quad (3.1)$$

$$U = 286.5 + 30 * 30 / 2 - 642.5 = 93.5$$

Результат: $U_{\text{емп}} = 93.5$

Критичні значення $U_{\text{кр}}$

При $P \leq 0.01$ 56 при $p \leq 0.05$ 86

Отримане емпіричне значення $U_{\text{емп}}$ (93.5) знаходиться в зоні значущості, що свідчить про достовірність гіпотези H_0 . Відмінності між двома факторами спостерігаються.

Також в роботі вирішено завдання на визначення рангової кореляції в даній групі за фактором спрямованість на справу (Д) і Людина - Техніка за допомогою критерію рангової кореляції r_s Спірмена.

Гіпотези U - критерію Спірмена

H_0 : Кореляція між змінними А і Б не відрізняються від нуля.

H_1 : Кореляція між змінними А і Б достовірно відрізняється від нуля

Таблиця 5.

Кореляція між змінними А і Б.

№	Значення А	Ранг А	Значення Б	Ранг Б	d (ранг А)	d у квадраті (ранг Б)
1	39	15	6	15	0	0
2	38	14	5	13.5	0.5	0.25
3	37	13	5	13.5	0.5	0.25
4	36	12	4	11.5	0.5	0.25
5	34	11	4	11.5	0.5	0.25
6	33	9.5	3	8.5	1	1
7	33	9.5	3	8.5	1	1
8	30	7	3	8.5	-1.5	2.25
9	30	7	3	8.5	-1.5	2.25
10	30	7	2	5	2	4
11	28	4	2	5	-1	1
12	28	4	2	5	-1	1
13	28	4	1	2	2	4
14	26	1.5	1	2	0.5	0.25
15	26	1.5	1	2	0.5	0.25
16	37	13	5	13.5	0.5	0.25
17	36	12	4	11.5	0.5	0.25
18	34	11	4	11.5	0.5	0.25
19	33	9.5	3	8.5	1	1
20	33	9.5	3	8.5	1	1
21	30	7	3	8.5	-1.5	2.25
22	30	7	3	8.5	-1.5	2.25
23	30	7	2	5	2	4
24	28	4	2	5	-1	1
25	28	4	2	5	-1	1
26	28	4	1	2	2	4
27	26	1.5	1	2	0.5	0.25
28	26	1.5	1	2	0.5	0.25
29	37	13	5	13.5	0.5	0.25
30	36	12	4	11.5	0.5	0.25
				120	0	36

Формула Спірмена.

$$r_s = 1 - (6 * \Sigma (d^2) / N * (N^2 - 1)) \quad (3.2)$$

d - різниця між рангами за двома змінним для кожного випробуваного

N - кількість випробовуваних

Розрахуємо емпіричне значення r_s :

$$r_s = 1 - (6 * 30 / 36 * (286.5 - 1)) = 1.93$$

Результат: $r_s = 1.93$

Критичні значення для $N = 30$

N	P	
30	1	0.02
	1.04	1.12

Відповідь: H_0 відкидається. Кореляція між А і В статистично значуща.

Висновки. У роботі нами розглядалася проблема формування професійної спрямованості особистості студентів університету. У ході виконання даної роботи вдалося з'ясувати:

- необхідною умовою формування професійної діяльності є обов'язкове проходження стадій професійного становлення
- образ майбутньої професії не завжди чітко представлений у свідомості студента
- спрямованість особистості відіграє важливу роль у професійному становленні та містить в собі різні характеристики (цінності, установки і т. д.)

У результаті теоретичного та емпіричного аналізу було виявлено, що професійна спрямованість студентів 2 курсу спеціальності 053 "Психологія" збігається з обраною професією. Це свідчить про те, що гіпотеза про формування образу майбутньої професійної діяльності студента за допомогою професійної спрямованості особистості підтверджується.

Література:

1. Дідух М. М. (2020). Професійна спрямованість як динамічна якість особистості. *Юридична психологія* (28). № 1 с.56-64.
2. Omelchenko, T. (2019). Eksperymentalne doslidzhennia osobystisnoho samorozvytku maibutnykh praktychnykh psykholohiv [Experimental study of personal self-development of future practical psychologists]. *Psychological Prospects Journal*, 34, 194-205. doi: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2019-34-194-205> [in Ukrainian].
3. Iybanivska, T.M. (2019). Osoblyvosti adaptatsii do navchalnoi diialnosti studentiv-pravnykiv [Features of adaptation to the educational activities of law students]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia, Organizational psychology. Economic psychology*, 1(16), 46-54. doi: <https://doi.org/10.31108/2.2019.1.16.5> [in Ukrainian].
4. Povarenkov, Iu.P. (2002). Psikhologicheskoe sodernzhanie professionalnogo stanovleniia cheloveka [The psychological content of a person's professional development]
5. Мачушник О. Л. (2019). Вивчення особливостей професійної спрямованості майбутніх психологів / О. Л. Мачушник // *Теорія і практика сучасної психології. Збірник наукових праць*. – Запоріжжя: Класичний приватний університет. – №2. – Т.2. – С. 77-81.

References:

1. Diduh M.M. (2020). Profesiynna spryamovanist yak dinamichna yakist osobistosti. [Professional orientation as dynamic quality of personality] *Legal psychology* (28), №1 (pp. 56-64) [in Ukrainian].
2. Omelchenko, T. (2019). Eksperymentalne doslidzhennia osobystisnoho samorozvytku maibutnykh praktychnykh psykholohiv [Experimental study of personal self-development of future practical psychologists]. *Psychological Prospects Journal*, 34, 194-205. doi: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2019-34-194-205> [in Ukrainian].
3. Iybanivska, T.M. (2019). Osoblyvosti adaptatsii do navchalnoi diialnosti studentiv-pravnykiv [Features of adaptation to the educational activities of law students]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia, Organizational psychology. Economic psychology*, 1(16), 46-54. doi: <https://doi.org/10.31108/2.2019.1.16.5> [in Ukrainian].
4. Povarenkov, Iu.P. (2002). Psikhologicheskoe sodernzhanie professionalnogo stanovleniia cheloveka [The psychological content of a person's professional development]
5. Machushnik O.L. (2019). Vivchennya osoblivostey profesiynii spryamovanosti maybutnih psykholohiv [Study of features of professional orientation of future psychologists] / O.L. Machushnik // *Teoriya i praktika suchasnoi psykholohii. Zbirnik naukovih pratz*. – Zaporizhzhya: Klasichniy privatniy universitet. – №2. – Vol.2. (pp. 77-81) [in Ukrainian].